

SBURATORUL *Literar*

REVISTA-SAPTAMANALA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMARUL N° 18

E. Lovinescu	Celtica si Literatura
Camil Petrescu	Visiile aeriene
Emil Dorian	Strigul
G. Rotie	O mlaie pentru tine
Constanța Marino-Moșu	Cartușele
Al. Bilciurescu	Cartușele
Alice Soare	Doamna de gheață
Alexandrina Scurta	Dorrea mea e fara cenușie
Vladimir Streinu	Ekanta

CRONICA DRAMATICA. — F. Anca. — *Teatrul National*: Moartea lui Dante,
CRONICA ARTISTICA. — Victor Ion Foru. — Eugenia Filotti-Atanasiu,
Orhidan și Kimon Lechi. — *Insemnări Literare.*

SBURĂTORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

Abonamente: pentru un an Lei 100.—

LEI 2.—

„ / „ „ „ 60.—

Abonamente se primesc la:

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și a librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal,
la Administrația Revistei.

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A APARUT No. 2

din

MAGAZINUL LITERAR

CITIȚI-MĂ

CU URMĂTORUL SUMAR:

Scoala Regilor	de JULES LEMAITRE
Pe Povârniș	„ ION SLAVICI
Jucării	„ ION PILAT
Crăciunul Sf-tului copil Feodor	„ G. GALACIION
Neaptea	„ CLAUDIA MILIAN
Biserica Sfinților fără de nume	„ VICTOR EFTIMIU
Minciuna	„ ALFRED MOȘOIU
Moartea Salomeei	„ GUILLAUME APOLLINAIRE
Steluța	„ F. ADERCA
Minunea Sf-tului Anton	„ MAURICE MAETERLINCK
Coperta	„ A. BRĂȚĂȘANU
Vignete	„ TEODORESCU SION

PREȚUL 10 LEI

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

CRITICA ȘI LITERATURA

I

Criza actuală a criticei române nu e numai pretextul unor viitoare construcții critice. În acest caz, ea ar rămâne o iluzie fecundă și necesară oricărei activități ce începe și are nevoia „minciunii vitale“ pentru a-și fixa un destin. Intrând în masa convingerilor generale, criza criticei noastre pare a fi depășit legitima aspirație spre renovare; trecând peste simpla constatare a publiciștilor, se depersonalizează. Cât mai e timp — și chiar dacă nu mai e timp — ne luăm deci libertatea de a formula câteva observații, pe care le prezentăm indulgenții confrăților mai tineri, înainte de a apuca să clădească pe ruinele vechei critici...

* * *

Critica e invinuită, în deosebi, că lipsește dela datoria directivei. Într'o literatură cu tendențe varii și contradictorii, ea nu-și îndeplinește rolul firesc de călăuză; smulgând-o din deviațiile unei sensibilități ce se caută fără a se nimeri, n'o îndreaptă spre scopurile ei sănătoase. Renunțând la inițiativă și la conducere, critica apare deci la remorca unei literaturi dezorientate...

În epoca noastră de pozitivare, e și adevăratul ei rol. Deși cu oarecare principii empirice de un caracter aproape evident dar fără a fi o știință organizată, critica participă la mișcarea generală a spiritului omenesc spre pozitivare, adică spre limitarea investigației numai în domeniul posibilităților. Ea nu precede deci literatura ci o urmează. A-i acorda privilegiul inițiativei și a directivei, înseamnă a deforma până la defectare un instrument, lipsit, negreșit, de precizie dar care are o

întrebuințare determinată. Ne uzurpând rolul călăuzei, critica nu taie drumuri și nu fixează destine. Artă nu este un produs rațional; spontaneitatea nu se poate înlocui, nici măcar governa prin norme. Dezorientarea literară este de cele mai multe ori o lipsă de perspectivă a contemporanilor; când există, în adevăr, trebuie s'o privim ca pe o realitate impusă de elemente complexe și irevocabile. Influențați de sensibilitatea epocii, artiștii o cresc și o transformă, la rândul lor, prin mijlocirea indirectă a artei. Între acești doi factori ce se condiționează și se armonizează reciproc și inconștient, nu mai e loc și pentru amestecul conștient al criticii. Ieșind din acțiunea unei doctrine, arta e debilă; numai o sensibilitate specifică îi poate acorda viabilitatea necesară, — și orice sensibilitate reală este, în fond, invariabilă, sau imperceptibil variabilă prin înrăurirea sensibilității generale. Rolul criticii nu este deci la comandă ci la remorcă; nu orientează ci înregistrează.

Sugestia comandai o ridică totuși câteva exemple din istoria literaturii române: M. Kogălniceanu, T. Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea (cu atât de puțin succes) și, întrucâtva, N. Iorga, prin mișcarea dela *Sămănătorul*.

Activitatea acestor îndrumători n'a fost însă de natură pur literară. La începuturile unei culturi, noțiunea artei nu este complet izolată de noțiunea mai largă a culturii; din amestecul lor se produc deci confuziuni regretabile. Intr'o astfel de fază culturală, acțiunea unui Maiorescu era și legitimă și salutară; ea a fixat anumite principii elementare și a stabilit unele diferențieri de un simplism ce ne poate uimi astăzi, dar care erau necesare acum jumătate de veac și fecunde în rezultate pozitive. Mai aproape de noi, și adresându-se mai mult literaturii decât culturii, acțiunea lui C. Dobrogeanu-Gherea a rămas stearpă, de oricâteori, abătându-se dela rolul explicativ și sistematizator al criticii, a încercat să genereze în chip artificial literatură.

* * *

Literatura română a ieșit din faza culturală. Confuziunea, pe care o mai făcea d. N. Iorga, la *Sămănătorul*, nu mai e posibilă. Delimitându-și hotare proprii în cadrele generale ale culturii, arta își trage vitalitatea și își determină progresul din sensibilitatea artiștilor în continuă evoluție și căutare de noi

forme de expresie, Țelurile ei nu pot fi deci precizate anticipat și dogmatic. Depășind faza raționalistă a îndrumării, firească la începutul unei culturi, critica română, alături de critica occidentală, a intrat și ea în faza pozitivării. În loc de a face strategie literară, se mulțumește cu rolul mai modest de a veni în urma luptei, pentru operațiunile sanitare și statistice, fixând rezultatele și trăgând concluziile.

E. LOVINESCU.

VIS DE ANEMIC

În cupa verde-a văii,
Noaptea se topește rece și de grabă,
O boare răcoroasă, dar prea slabă,
M'a trezit prin ușa deschisă a odăii...

Lumina limpezită-a zorilor
A început să piue sfios și cristalin în luncă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
E timpul minunat de muncă.

Cu toate că șoseaua doarme încă
Sub plapoma greoaie de praf neînceput,
Pe sub stâncă
Au și pornit spre munte potecile înguste.

Se 'ntinde 'n mine proaspătă viață...
Mi-s gândurile sprintene,
Ca mersul de lăcuste,
Și sângele înviorat mi-aleargă 'n vine
Cum șerpuie, prin ierburile mărunte
Apa de șuvoi.

Soarele se urcă poate dîncolo de munte

Nevasta cu carne voinică
Imi întinde cana de lut cu lapte
Și brațul gol și plin...
Fii binecuvântată, noapte...

CAMEL PETRESCU

STROPUL

Tu ești acuma
 Un strop înrouat și sclipitor,
 Infiripat din spuma
 Visărilor, ce-au tremurat în huma
 Aprinsului meu dor.
 Ești încă mic, dar zi de zi,
 Cu fiecare pic de apă,
 Vei crește.
 Și te vei uimi
 Ce zări putea-vor să încapă
 În micul strop de apă,
 Când va 'nflori.

Și-apoi, fără să prinzi de veste,
 Te vei simți 'n curând
 Un mic izvor ca din poveste.
 Zburdând
 Cu lungi sfidări spre soare
 Și vei porni prin lunci și prin răzoare
 Cu ritmul unui râu ce oglindește
 Gândiri de cer, în lungi vespere
 De nori,
 Și fără de popas vei crește
 Și-abia că-ți vei aduce-aminte
 De micul strop
 Din care te scobori.

Căci deodată,
 Ca pluviu furtunos vei fremătă
 A patimei barbară simfonie
 Pe strunele de roșii valuri...
 Și de pe maluri
 Ah, nimenea nu-ți va strigă
 Și nimeni nu va plânge,
 Căci micul strop
 Va fi crescut potop de sânge...
 Și-așa, vibrând de lungi fiori,
 Vei pribegi cântând
 Spre nevăzutul unor zori,
 În căutarea unei albe flori

*Și vei sosi 'n curând
La mare.*

*O, marea, pentru care-ai strâns
In drum atâta bogăție,
Minunea, pentru care-ai plâns
Strivind coline de primejdii! —
Când vei vedea că tot ce-aduci
Din șesurile de visare
Și de prin codrii desnădejzii,
E-abia un val de mare,
Pe care totuși nu îl înțelegi
In clipa când îl legi,
In luptă cu furtuna îndoielii, —
Vei distila din tine-un strop curat
Cum ești și tu acum
Și, domolindu-ți cugetarea
Și împăcându-te cu huma,
Tu vei resfrânge 'ntr'însul marea.
Și vei căta spre micul strop cumintăry Cluj
Cum iar începe calea
Inainte!*

EMIL DORIAN.

O NU, NU PENTRU TINE.

Eu știu câtă mândrie ființa ta îmbracă
Văzându-mă că sufăr, dar suferința mea
Ce-așa de mult cu tine întreagă te împacă,
Nu pentru tine jertfă atâtea nopți îmi ia.

Nu sufăr pentru ochii ce mândră-și au privirea
Hrănită de credința că din lumina lor
Iubirea mea își soarbe setoasă pătimirea;
Nu ei mă-nfrâng când tristă privirea mi-o cobor,

O nu, nu pentru tine am suferit într'una.
Ci pentru câte daruri eu ți-am adăogat,
Când sufletu-mi dintr'însul, frumoasă ca nici una,
Pentru a doua oară pe lume te-a creat.

G. ROTICĂ.

FANTAZIE

Preludio

Vălul nopții se ridică încet și raze palide vin să mângâie fruntea bătrânilor munți. Pasărilor, somnoroase, își încearcă, sfios viersul sburătuiind printre crengi și în iarba, înviorată de rouă, se furișează șopârta alergând să se odihnească pe muschiul copacului scorbuos.

Soarele se ridică pe cer și în urmă-i lasă pale de lumină ce se întind, molatéc, peste văi.

Fiorile se închină razei care le-a dat viața și vântului ce-i ia mireasma și o duce departe, departe peste câmpii....

Andante religioso

De vale, în luminiș, printre brazii tineri ce-și înalță vârful spre cer și printre trunchiurile sbârcite ale stejarilor uități de timp, se zărește ca o stâncă în codru, biserica din sat.

Dangătul clopotului se ridică și taie văzduhul pierzându-se în depărtări și din coasta muntelui, un glas îi răspunde tainic, ca din alte lumi...

Șirul credincioșilor se întinde, tăcut, pe cărarea năpădită de romanite și de pir; se adună încet pășind, cu smerenie, în pridvorul în care suflarea Domnului se strecoară, nesimțită, prin fumul albăstriu și îmbălsămat.

Cu sufletul plin de nădejde, creștinii se întorc, liniștit, pe cărarea bisericeii și se îndreaptă pe calea vieții cași pe drumul, bătut, din sat.

Allegro vivace

Copii în jocuri, aleargă pe iarba înflorită din care sboară fluturii speriați ce se înalță, se scobor, se adună, se despart și, obosiți, se ascund în florile neatînse... Ochii cercetători îi pândesc și mâni, mici și grele, se abat smulgând pumni plini de petale din locul fluturilor care au sburat.... O copilă stă singură la umbra unui copac; nimenea n'o chiamă să se prindă; în joc și așteaptă.... Soarele apune și în văgăuni s'a întunecat i-i frică, aleargă plângând în vale și alunecă în torentul ce-o duce departe, pe un tărâm de care n'a visat....

Andantino pastorale

Ursita, nemiloasă, o asvârle în grota unui hâd vrăjitor; copila, când îl vede, e cuprinsă de groază și ca să-l uite o clipă, ursita o trimete să aducă o buruiiană, un leac.

Uitarea-i iarbă rară și ea se prinde numai în funduri de mormânt.

Trudită de alergare, copila se oprește, se lasă și adoarme în iarba îmbălsămată, dorind să vadă, în vis, ce nu găsisese în cale....

Visa. O floare se apleacă și atingându-i fața puse pe fugă somnul....

Finale Presto

... Copila, rătăcită, nu-și mai găsește urma; *Uitarea* e aiurea și printre flori e dorul ce-o chiamă într'una... Se scoală și pornește....

„Ce întinsă e câmpia“!

Și merge înainte în voia întâmplărei iar Timpul o răpește și în sborul său, nebun, îi lasă viața în urmă... Copila îi aiurită și spațiul o imbie... De sus se uită în *Lume* și groaza o cuprinde iar Timpul fuge într'una trecând'o peste dealuri și văi și râpi adânci, până ce ajunge aiurea, în pustiul fără nume și acolo, în întuneric, de pe aripa Vremei se scobori bătrână.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU.

LACRIMILE

*S'au pogorât pe gene
Alunecând șiroaie,
Ca picurii — ce-alene
Se-abat pe flori
Din ploaie...*

*Și'n timp ce ochii plâng
Surâsul tot nu moare!
Obrazul e un crâng
Și acolo plouă 'ntr'una
Cu soare...*

*Obrazii și surâsul
Înalță curcubeu...
Acuma nu mai plouă,
Dar ochii tot sunt umezi,
Ca floarea — scăldată
În rouă...*

AL. BILCIURESCU.

DOMNIȚA DE GHEAȚA

În țara veșnicului frig, la capătul pământului, acolo unde ziua ține șase luni și noaptea alte șase, era un împărat care avea o față atât de frumoasă că toate căpeteniile din țară și din împrejurimi râvneau la ea.

Domnița era de ghiață și nemuritoare ca toate rudele ei și poporul i-se închina ca unei sfinte, atât trăia de bună și curată.

Fața și trupul îi erau mai limpezi ca cel mai limpede cristal, ochii două mari diamante negre neînchipuit de strălucitoare și părul spumos ca un val, îl împletea cu șiruri de mărgăritare și de opaluri.

Purta o rochie brodată cu fulgi, un corset de sidex, pantofi la fel, și pe umeri o mantie de ermină, nu pentru ca să-i fie cald, domnița neputând trăi decât la frig, ci așa, numai de frumusețe ca semn că e vâstar împărătesc, și ca să se armonizeze cu coroana de ghiață ce-i crescuse pe cap din naștere.

Ea se plimba într-o sanie trasă de treizeci de reni, și doi mri mari albi o însoțeau întotdeauna. Pe unul îl chema Rony și pe celalt Bram.

La nașterea domniței o bătrână vrăjitoare cu țurțuri de ghiață drept dinți, spusese împăratului că domnița de se va căsători din dragoste va muri, și că s'o ferească de soare ca de cel mai aprig dușman căci prin el își va găsi sfârșitul. Și împăratul cu toți curtenii o păzeau ca pe ce-aveau mai scump deși nu'nțelegeau cum soarele rece și palid ce abia se întrezărea pe cerul alb i-ar fi putut pricinui vreun rău.

Domnița își petrecea vremea plimbându-se cu sania sau zburând între aripile unor mari păsări cenușii sau albe, vânând sau pescuind când marea și scutura din când în când mantaua de ghiață crăpând-o și umflându-se în valuri albastre sau albicioase în care fulgerau peștii argintii, ori se afundau focile mustăcioase și lustruite; sau visa culcată pe-o blană de urs în palatul ei de ghiață unde țurțurii atârnavă și se ridicau în stalactite și stalagmite; în colonade uriașe, îndantelând pereții și tavanul cu arabescuri fantastice, cu frize minunate și variate, unde lumina celor șase luni de zi, se oglindea în mii de muchii și ascuțisuri, sau se 'ntindea pe lespezi largi de ghiață încrustându-le cu fețe de amethyst și topaz.

Iar când începeau cele șase luni de noapte domnița desprindea din ochii ei câte o rază pe care o 'nchidea într'un glob străveziu de ghiață, și mii de globuri de acestea, atârnavate prin sălile și colțurile palatului, iluminau cetatea gheței, încă mai plăcut ca lumina zilei, iar tot poporul venea din timp în timp, rânduri rânduri, să ceară raze binefăcătoarelor lor domnițe, și fiecare se întorcea cu câte o lădiță de ghiață plină cu globuri luminoase, căci domnița era darnică și se mândria la gândul că e lumina ochilor poporului ei.

În palat, noaptea, viața se scurgea tot așa de liniștită și senină ca ziua, cu cântece și povești din împărăția urșilor, a focilor sau a balenelor, sau din țara păsărilor cu chip de om, din când în când le sosea oaspe vântul, își odihnea aripile pe o blană de urs și le vorbea de locurile ciudate și fantastice pe unde mai cutreeruse.

Astfel el istorisi domniței de țări unde ghiată se vedea numai arare ori, unde mai toată vremea cresc flori ciudate și colorate ca nestematele pe care le purta ea în șiraguri la gât, unde marea e veșnic liberă și duce pe dansa întregi case plutitoare și unde păsările cântă ca nici într-o altă parte. În aceste țări îi spunea vântul, sunt ființe mai frumoase ca tot ce se poate închipui, cu păr mai negru ca al lutrei sau țesut din razele roșcate ale soarelui, cu ochii blânzi și fața rumenă, mai rumenă ca o auroră boreală, cu haine făcute cu țesuturi necunoscute în țara gheții, și care trăesc în palate felurite unde pietrele scumpe, cristalurile, țesuturile și tot felul de minunății îți iau ochii.

Țări unde privirea soarelui nu poate fi întâmpinată de o privire omenească, țări unde dragostea e mai bogată mai zguduitoare și mai dulce ca ori unde!

Domnița le asculta toate acestea și ruga vântul să-i spue numele fiecărui lucru și s'o facă să înțeleagă cam ce fel de înfățișare are, și vântul căruia îi plăcea să-și amintească și să povestească, o învăță multe... (iar după ce pleca el, domnița rămânea ore întregi visătoare trăind cu gândul în țările sale minunate...

Împăratul o tot zorea s'aleagă vre-unul din toți peștorii care nu încetau să se perinde la palat, dar cum își aducea aminte de prorocirile vrăjitoarei nu lăsa să se apropie de dansa decât prinții care n'aveau nici unul din farmecile ce-ar fi putut să nască vre-o dragoste în inima ei.

Rând pe rând domnița văzu tot felul de domnitori bătrâni, sau tineri dar urâți, ce-aveau înfățișare care de care mai ciudată. Așa era împăratul urșilor care-avea tot trupul acoperit cu păr iar degetele sfârșite cu ghiare, și care-i dăruise pe Rony și pe Bram, împăratul păsărilor de apă care avea o piele lipită între fiice deget, și brațele prinse de trup cu evantaliuri de pene ce se închideau și se deschideau decâte ori ridica mâinile sau le lăsa în jos, împăratul stâncilor, cu fața atât de închețată încât trebuia să-și vâre o chee în nas ca să-și descue fălcile ori de câte ori voia să vorbească.

Dar cel mai grozav era împăratul întunericului fiindcă nimeni nu-l putea vedea, ci numai auzi și simți, și avea pentru fiecare alt glas și altă formă mult mai înfricoșătoare ca celelalte.

Apoi pe lângă aceștia tot felul de prinți de ghiată necioplită păcloasă și stâmbă, pe lângă care domnița părea și mai limpede și mai delicată. Toți însă stăpâneau întinse ținuturi și popoare și aveau bogății de tot felul.

Domnița se purta blând cu toți dar nu primi să ia pe nici unul; ea urmă să viseze, să se plimbe, să vâneze sau să tacă în

ghiață felurite obiecte a căror forme aminteau unele lucruri de care îi vorbise vântul și la care curtenii se uitau cu nedumerire.

Dar dela o vreme domnița se plictisea; Rony și Bram mergeau cu capetele plecate și mormăind jalnic fiindcă nu-i mai dezmierda decât arareori, iar Larza pasărea albă ce stătea mereu pe umărul domniței, pleca acum de multe ori în rătăcirii singură și tristă.

Intr'o zi, pe când domnița privea din poarta castelului depărtările albe, albăstirii sau sure la nesfârșit a întinderii de ghiață munții cu stânci pleșuve și ghețarii ascuțiți ca niște dinți ce mușcau din cerul puhav; iată că Larza pasărea albă se lasă din văzduh pe umărul ei și-i ciripi ceva la ureche. Domnița care-i înțelegea limbajul tresări, surăse, o desmierdă, și apoi porunci ca sania trasă de cei treizeci de reni să fie îndată la scară. Zis și făcut, după câteva clipe se sui în ea strigând pe Rony și pe Bram care se culcară la picioarele ei, apoi porniră c'o iuțeață nebună.

Renii alergară multă vreme până ce domnița după îndemnul pasării Larza îi opri. Când coborî din sanie, pe jumătate îngropat în zăpadă la picioarele ei, îmbrăcat în blăni de lutru și încălțat cu cizme înalte roșii, zăcea un tânăr ce avea cel mai ciudat și frumos chip ce-l văzuse vreodată!

După cele ce și amintea din spusele vântului domnița înțelese că era un om din țările soarelui!

Ea porunci cursilor să-l ridice de jos și să-l culce lângă dânsa în sanie, cecece și făcură cu multă grijă și îndemănare, și-apoi se puseră s'alerge pe-alături.

Pe când luneca sania de se părea că pământul alunecă atât de iute iar sania stă pe loc, domnița nu-și mai lua ochii dela străinul care sub privirile luminoase ce cădeau pe el, se învioră, deschise pleoapele, se întinse, și văzând ciudata dar fără seamăn de frumoasă făptură ce i se apleca de-asupra, se ridică pe jumătate și o întrebă în limba lui:

— „Cine ești tu regină nepământeană și unde mă duci? De mă duci la moarte, merg bine cuvântând-o alături de tine, iar de nu mă duci la moarte, ori unde m'ai duce nu îndepărta dela mine privirile ochilor tăi pe lângă care nu numai toți ochii, dar toate luminile țării mele nu sunt nimic!”

Glasul lui era nespus de dulce, și o bucurie, domnița-i înțelese ușor vorbele căci străinul le grăise într'una din limbile ce le învățase dela vânt!

Și ea-i răspunse destul de limpede în aceeași limbă.

— „Înainte de a 'ntreba cine sunt străine cu fața întunecată, ai trebui să spui cine ești tu, de unde vii și ce cauți pe ținuturile mele? Află că sunt regina acestei țări. Eu însă nu am nevoie să te 'ntreb cine ești căci știu că ești începutul împlinirii ursirei, și departe de a te duce eu spre moarte, tu poate mi-o aduci pe a mea! Știu că vii din țara soarelui pe una din casele voastre plutitoare?”

Și tânărul străin îi desluși din ce în ce mai uimit că în adevăr

venise din țara soarelui adus de o corabie mare ca să găsească pe cea mai frumoasă femeie din lume.

— „Căci, îi spuse el, într'o seară vântul șagalnic, ascunzându-se printre portocali și furând vălurile fecioarelor care se jucau alergând prin parcurile castelului meu, îmi povesti că departe, la capătul pământului, în țara veșnicului frig, se află o domniță mai albă și mai frumoasă ca toate domnițele din lume! Și, fermecat de spusele lui, am pornit domniță să te caut și am cutreerat pământul timp îndelungat până am ajuns aci în țara banchizelor și a minunilor. Corabia mea a ancorat acolo unde mai e încă marea liberă, și eu, apărât de frigul ucigător prin această blană vrăjită care nu'l lasă să treacă ori cât ar fi de mare, m'am coborât pe țărm, și mi-am îndepărtat pașii la întâmplare în recunoaștere, și iată că m'ai găsit pe jumătate mort nu de frig, ci de oboseală.

Iar dacă nu m'a urmat nici, un om dintr'ai mei, e că nici unul n'are blăni vrăjite ca aceasta, și au rămas toți să m'aștepte pe corabie ne'ncrezători în reușita întreprinderii mele!”

Dar domnița nu-l mai asculta, ea-i privea fața întunecată și mișcătoare, părul mai negru ca blana de care vorbea, ochii de culoarea topazului, dinții tot atât de albi ca ai ei, îi asculta glasul învăluit și se gândea că de-i e dat ca dragostea să-i aducă moartea, nimic pe lume n'ar mai putea să împiedice această dragoste.

Ei călătoriră multă vreme, și ținuturile albe se desfășurau imaculate, în jur fulgii cădeau grăbiți țesând deasupra lor o rețea fină de trandafirași o filigramă firavă și variată.

Din când în când, o pasăre albă tăia văzduhul coborând, și la croncănitul ei răspundea croncănitul păsării Larza ce-și lungea gâtul și privea o clipă înspre vata norilor din care părea că pasărea cade și ea ca o floare de zăpadă.

Dar domnița și străinul nu se priveau decât pe ei. Tânărul îi spunea că'l chiamă Nap, îi vorbea de lacurile moarte, de pădurile răzvrătite, de florile ce par fluturi și de fluturii ce par flori, de serile calde căpțușite de mirezme din țara lui, de palatele de marmoră pe treptele cărora se cațără pânii de smarald, de parcurile cu pajiști înflorite ce par și ele niște imense cozi de păun, de temple, de lupte, de munți cu frunțile de aramă, și mai ales de dragostea lui, și de fericirea ce va resimți când o va duce în țara soarelui ca pe soția lui, și-i va putea arăta toate aceste frumuseți.

Și domnița nu răspundea; ochii ei priveau vorbele pe buzele ce le rosteau parcă le-ar fi cunoscut un înțeles mai adânc, mai depărtat ca acel ce'l aduceau urechilor!

Și iată că sania se opri înaintea palatului de ghiață, și care nu fu mirarea curtenilor, care nu fu supărarea împăratului când văzură în ce tovarășie se întorcea domnița lor!

Numai prințul străin nu se mira de tot ce'l înconjura căci pentru el lucrul cel mai uimitor era domnița dela care nu'și mai putea lua ochii.

Bietul împărat însă în supărarea de a vedea cu ce tânăr frumos se întoarse prințesa așa de rău ursită, își apăsă atât de tare coroana de ghiață pe cap încât îi intră până pe nas unde se opri și de unde cu multă greutate o suiră la loc curtenii.

Dar domnița luându-l de mână știu cu cuvinte atât de hotărâtoare și de dibace să-i vorbească de fericirea ei, de mânciunile vrăjitoarelor, de măsurile ce s'ar putea lua pentru a înlătura împlinirea ursirei, făgăduind că va rămâne pe veci cu soțul ei în împărăția gheței unde soarele nu arde niciodată puternic și unde n'avea ce rău să i se întâmple, amenințând apoi că de nu i se împlinește vrerea se va orbi mai bine decât să mai desprindă noaptea vre-o rază luminoasă din ochii ei, lăsând astfel împărăția în întuneric; încât bietul împărat neavând ce se face și convins pe jumătate, mai mult de nevoie decât de voe, primi de ginere pe prințul străin care primi domnița, îi descrie toate bogățiile ținuturilor peste care era domn, însă cu condiția că atât unul cât și celalt nu va pleca niciodată din țara gheței.

Și prințul Nap nebun de îndrăgostit primi, socotind în gândul lui că multe se pot schimba în lume și mai ales hotărârile împărătești.

Și nunta se făcu mai strălucită și mai bogată ca orice nuntă ce se făcea în țara gheții. Banchizele se prefăcură în terase și balcoane, palate îndantelate eșiră din pământ spre folosul mirilor și al oaspeților, cete întregi de arși albi jucară dansul ghețarilor sau se luară la trântă, cărduri de reni se luptară cu coarnele, focile jonglară cu pești luminoși, cărduri de păsări albe se învârtiră în rotocoale de-asupra nuntașilor și zâna stelei polare coborând în carul mare și purtând coroana boreală pe cap, fu nună mare în lumina unei splendide aurore boreale.

Toată lumea se bucura pe întinderea împărăției de ghiață cât și în vecinătate căci mulți nu și mai aminteau de prorocirea vrăjitoarei, mulți nu credeau în ea, și fiecare era vesel că domnița își alesese în sfârșit un soț demn de dansa prin tinerețe și frumusețe. Și apoi voia domniței era lege și dacă ei îi plăcuse să ia de bărbat un muritor nimeni n'avea dreptul să se împotrivească ci toții trebuiau să se bucure de bucuria ei care era foarte mare.

Prințul deprinse iute limba țării și se făcu iubit de popor și de curteni spuindu-le multe lucruri folositoare și frumoase și învățându-i unele meșteșuguri din țara lui.

Împăratul, văzând că nu se întâmplă nimic rău domniței, îi mai veni inima la loc și începu și el să creadă că spusele vrăjitoarei erau minciuni, așa că toată lumea era mulțumită în împărăție afară de prințul Nap.

Prințul Nap se bucurase nespun devenind soțul frumoasei domnițe, dar el era muritor și ea era nemuritoare, dragostea lui nu se potrivea cu dragostea lumii din țara de ghiață unde nici nu se știa ce este o sărutare, și felul ideal și senin în care trădea domnița nu-i ajungea.

El îi vorbi de iubirea așa cum o înțelegea el, așa cum se iubea în țările de unde venise, dar domnița nu-l putea pricepe, și când el încercă pentru întâia dată s'o sărute, ea se feri cu spaimă și pe obrazul de care se atinseseră buzele prințului rămase o mică, mică urmă.

Ea nu îndrăzni să spue iubitului ei că sărutările lui ar fi topit gheața din care era zămislită, slufind-o, și îl rugă numai să n'o mai sărute fiindcă aceasta nu se obișnuia în țara ei, dar în amintire îi rămase fiorul ne'nchipuit de dulce ce-o străbătuse până'n inima ei de gheață când buzele lui o atinseseră. Prințul însă când văzu că rugămintele lui sunt zadarnice, se îndepărtă de ea foarte mâhnit și nu-i mai vorbi câteva ceasuri.

Altădată după o nouă încercare cum domnița îl respinse iarăși, porni la vânat și nu se întoarse mult timp, la palat, încât crezură cu toții că i se întâmplase ceva și plecară în căutarea lui.

Domnița nu plângea, căci nimeni nu plânge în țara gheții; dar inima ei de gheață se strângea tot mai tare.

Inchizându-se în iatacul ei se întindea pe o blană de urs și stătea ore întregi pe gânduri.

Și prințul se făcea tot mai posomorit și fugea din ce în ce mai mult de ea încât domnița începu să se teamă că el n'o mai iubește.

Intr-una din zile prințul Nap întorcându-se dela una din numeroasele lui vânători în care ucidea cu o cruzime de care nu se știuse în stare, foci, reni și urși; se așază lângă domniță și luând-o de mână, fără s'o privească, îi spuse că deoarece ea nu'l iubește și nu înțelege să-i fie soție așa cum orice femeie trebuie să fie bărbatului ei, el nu mai are ce căuta în țara frigului unde numai dragostea ei l'ar fi oprit și că s'a hotărât să plece, să se întoarcă în țara lui unde însă dacă dânsa totuși îl iubește cât de puțin n'avea decât să l'întovărășească!

Domnița văzând că n'are încotro se hotărî atunci să-i istorisească prorocirea vrăjitoarei căutând să l'facă să înțeleagă cum dragostea așa cum o voia el precum și apropierea numai de țările calde pentru dânsa ar însemna moarte.

Dar prințul Nap n'o putea crede, nici pricepe; el îi răspunse că ursirea vrăjitoarei era numai o sperietoare de copii, că ea fiind nemuritoare n'avea ce să i se întâmple, că dragostea lui nu-i putea face nici un rău, că'n țara soarelui va fi cu mult mai fericită ca'n lumea ei de gheață; îi vorbi iarăși de frumusețile ne'nchipuite de acolo, de plaiurile zălăzuite, de culmile luminoase de murmur de izvoare, de cânt de privighetori, de curți împărătești unde avea să fie cea mai frumoasă și unde cavalerii aveau să rupă lănci în cinstea ei, de dragostea lui, de fericirea fără seamăn ce o va cunoaște când va ști să iubească așa cum o iubea el, de voluptățile și plăcerile ce-i așteptau și mai ales de fericirea și liniștea care va sălășlui într'ânsul când vor fi amândoi în singurul cadru demn de ei.

Și domnița mai bucuroasă să primească orice decât să l'

piardă, lăsându-l să plece singur, îi făgădui că-l va întovărăși ori unde va vrea el să meargă.

Auzindu-i vorbele prințul se bucură foarte și începu să întocmească planuri de fugă căci știa că nici odată de bună voie atât împăratul cât și poporul nu vor lăsa să plece din mijlocul lor pe aceea care le era lumina ochilor.

Și într-o bună zi sania trase la scară ca pentru vânatoare și domnița, prințul Nap, Rony și Bram călăuziți de pasărea Larza porniră într-o goană nebună.

Ei făcură mult drum până zăriră marea liberă în depărtare, prințul se temea ca nu cumva corabia ce-l adusese să fi plecat înapoi cu tot echipajul sătul de atâta așteptare.

Dar nu iată colo, legănată de valurile albastre se vedea corabia cu trei catarguri, părând o jucărie pe lângă ghețarii înfricoșaji ce treceau plutind în larg.

Pe puntea corăbiei la comandă căpitanul era gata să dea ordin să se ridice ancora, când zăriră sania ce luneca mai iute ca gândul.

Ce bucurie pe căpitan și marinari cât și pe cavalerii și boierii ce făceau parte din curtea prințului și care nu nădăjdau să-l mai vadă vreodată printre ei.

Ce chefuri, ce cântece, ce veselie, ce dansuri în cinstea domniței care le surădea frumos, bucuroasă de admirația ce li se zugrăvia pe față când o priveau ca pe o scumpă păpușă de sticlă!

Ancora fu ridicată și corabia „Dorul” porni în lorg spre țara soarelui, cu pânze naripate, lăsând în urmă țărnul veșniciei ierni.

La început totul merse bine cu toate că vântul întorcându-se dintr-o călătorie și aflând de plecarea domniței se puse cu tot dinadinsul să împiedice corabia să nainteze, repezindu-se de nenumărate ori furtunos asupra-i spre a o răsturna. Domnița trimise pe pasărea Larza să-l roage s'o lase în voia soartei dela care nu dorea să se abată.

Și vântul resemnat își strânse aripile și împinse ușor corabia spre ținta ce și-o alesese.

Domnița și cu prințul Nap stăteau ceasuri întregi pe puntea corăbiei unul lângă altul vorbind de dragostea lor. Nap făcea planuri de viitor, își închipuia sosirea lor la curte, planurile ce aveau să facă împreună prin grădinile umbroase sau pe străzile zgomotoase, în caleșcă aurită, priviți și fericiți de toată lumea iar domnița asculta, suridea, se gândea că n'avea să trăiască niciodată toate acestea, și privea lung ghețarii ce treceau tot mai rari prin apropiere.

Rony și Bram întinși la picioarele lor dormeau, iar pasărea larza zbura din când în când de-asupra corăbiei afundându-se ca o săgeată în apă pentru a prinde vreun pește.

Intr-o zi, se apropie de corabie o balenă mare sură pe care stătea călare vrăjitoarea mării care strigă de trei ori — „Domniță domniță întoarce-te înapoi că în curând îți vei găsi pieirea!”

Dar prințul Nap se 'nfurie și porunci marinarilor să prindă balena și să pue 'n lanțuri pe babă, care însă se făcu pe loc nevăzută; iar domnița se mulțumi să ofteze surzând trist.

Altădată o pasăre ciudată neagră croncăni trecând deasupra corăbiei.

— „Domnița, domnița, întoarce-te din drum, că 'n curând îți vei găsi pieirea!” Dar prințul Nap porunci să se doboare pasărea care se făcu însă pe loc nevăzută, și domnița și de data aceasta se mângâni să ofteze și să suradă.

Prințul Nap bucuroși văzând că ea 'și lăsase lumea ei pentru a lui de bună voie, la început nu încercă să se apropie prea mult de ea pentru a nu o 'nfricoșa, dar într-o seară pe când stelele se adunaseră pe cer mai numeroase ca ori când nereușind totuși să întunece ochii domniței; el îi cerși atât de mult dorita sărutare! Domnița însă îl respinse și de data aceasta făgăduind totuși că 'n elipa când vor vedea primul copac verde își va lăsa buzele subțale ale lui, și prințul se mângâie cu această făgăduință.

Pe măsură însă ce se răreau ghețarii pe mare și se încălzea vremea, domnița se făcea tot mai subțire, mai mică, mai străvezie; atât de mult, încât când lăsară în urmă ultimul ghețar, părea mai mult o arătare decât o ființă însuflețită! Prințul Nap însă nu vedea nici o schimbare atât era de îndrăgostit și de adâncit în visurile și planurile sale, dar boerii, cavalerii și marinarii chiar începuseră să 'și dea cu coatele, minunându-se cum se putuse face domnul lor așa o călătorie pentru întruchiparea ciudată ce semăna mai mult a stafie, pe care o luase cu el!

Abia de mai amintea minunata păpușe de-sticlă ce le furase mințile la imbarcare.

Numai ochii ei mari și luminoși cum nu mai erau ochi pământeni, rămăseseră aceiași, și'n nopțile întunecoase raza lor de multe ori călăuzi vasul ferindu-l de stânci; încât marinarii care căpătaseră un fel de frică de dânsă, o numeau între ei strigoaica.

Dar prințul Nap nu vedea, n'auzea nimic, el trăia o poveste minunată de iubire, de care se îmbăta din ce în ce mai mult! El urma s'o vadă pe domnița cum o văzuse 'n clipa di'tăi, și nici prin mîinte nu-i trecea că ea se pierdea, se topea zilnic cu cât soarele se făcea mai aprins, cu cât se apropiau de țelul mult dorit, căci dânsa nu se plîngea niciodată, ferindu-se numai pe cât putea de bătaia soarelui.

Numai Rony și Bram rătăceau mormăind pe punte nemai voind să primească nici un fel de hrană și căutând să muște pe cei ce treceau în apropiere, iar pasărea Larza nu mai prindea pești și nu se mișca de lângă domnița croncănind jalnic, cu aripile lăstate 'n jos.

Prințul Nap totuși nu vedea nimic, el întrebă de-abia în trecăt ce-avea pasărea, iar când veni vestea până la el, că urșii făcându-se din ce în ce mai răi fuseseră omoriți de marinari, răsuflă ușurat că scăpase de cei doi nedespărțiți tovarăși a iubitei lui.

pe care ar fi vrut s'o facă să rupă ori ce legătură cu viața și lumea ei de 'nainte.

Domnița îmbrăca acum felurite văluri albe, irizate sau fumurii, ce cădeau în bogate falduri pe umeri și 'n jurul ei înfășurându-o. De abia se mai vedea dintre ele, iar capul și'l ascundea aproape tot într'o bogată rețea de mărgăritare, încât nu i se mai vedea decât fața pe care abia se mai cunoștea trăsăturile, ca un desen neisprăvit sau șters de vreme, și luceferii îngemânați ai ochilor.

Și într'o zi, o zi frumoasă și caldă mai caldă ca toate cele de până atunci, în care părea că e numai soare în cer și pe apă matelotul de veghe strigă — „Pământ!”

În adevăr în depărtare se vedea un țarm, ce purta pe el o coamă verde, verde cum parcă nici un ochi pe punte nu văzuse mai verde înainte.

— „O pădure!”, strigă prințul nebun de bucurie, și se întoarse către domnița întinzându-i brațele:

— „Iubito, îi șopti el, nu este așa că acum vei fi a mea, acum a venit clipa fericirii noastre întregite, acum a venit clipa voluptății, a beției, a dragostei adevărate în cadrul unde toată frunza, toată suflarea iubește, și vorbește de dragoste!”

— „Iubite!” îi răspunse domnița într'un suspin lăsându-i se'n brațe și apăsându-și buzele pe ale lui întru cea de'ntâi, și cea din urmă sărutare; simțind că viața i se scurge cu trup cu tot însă într'o așa de dureroasă voluptate, încât i se păru că nu moare ci de-abia atunci începe să trăiască!

— „Iubito!” repetă prințul, căutându-i fața cu buze încă nedestulate de sărutări...

Dar mâinile lui nu mai strângeau decât un mototol de văluri, pe buze îi rămase doar o ușoară umezeală, și când deschise brațele cu'n strigăt de groază și de uimire, mototolul de văluri căzu într'o baltă de apă... Din frumoasa domniță nu mai rămăsese decât două mari diamante negre care căzură jos cu'n zgomot de sticlă!

Pasărea Larza zburase în larg.

Prințul Nap când ridică diamantele de jos avu un moment de nebunie, vru să se arunce în mare, cu greu putură să'l împiedice matelotii. El le purtă mereu la dânsul; mai târziu, când se însură pentru a doua oară, sătul de aventuri romantice, cu o fată frumoasă oarecare din țara lui, i le dăruî să și facă din ele cercei.

Se zice că erau atât de frumoase că veneau lume de pe lume din patru părți a țării să le vadă!

Se zice iarăși însă, că'n ziua nunții, cum se'ntorcea tânăra pereche dela biserică, în caleșcă aurită, o pasăre mare albă se lăsă deodată pe mireasă și'i rupse cu pliscul urechile. Când se ridică pasărea și se făcu nevăzută, cerceii nu mai erau.

Domnitorul dădu sfoară 'n țară că cine va prinde sau va ucide pasărea și-i va aduce înapoi va primi șase saci cu aur, dar pasărea rămase nevăzută și domnița cu urechile rupte.

DUREREA MEA E ȚARA CENUȘIE...

Durerea mea e țara cenușie,
În care nici un cântec n'a sunat;
Se'ntinde câmpu-i încă nearat
Și nici un plâns pe fața ei nu 'nvie.

E-o țară sarbădă; ea nici nu știe
Cum este cerul, căci întunecat
Privește visul ei împrăștiat
Pe orizonturi făr'de armonie...

N'o bate valul, țarmul n'o îmbie,
Nu-i duce iarna nopți de vijelie
Către-un cămin ce nu s'a înălțat;

Ea poartă un blestem nedezlegat —
Și inima-i de doruri mari pustie
Este-un pământ ce nu-i însemințat.

ALEXANDRINA SCURTU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIRUINȚĂ

Priviri dorite, calde și senine,
Din arcul sprâncenii scăpate săgeți,
Prelung vestesc — ca zorile — în mine
Victoria cerutei dimineți.

Pătrund în mine-adânc și scânteiază
Prin grelele-mi văzduhuri și în ele
Simt astăzi toate gândurile mele
Cum se-auresc ca praful într'o rază...

Pe cerul meu nădejdea 'n strălucire
Asvârle curcubeie, pe subt care,
Ca pe subt arcuri de triumf, prin soare,
Port biruința vieții prin iubire.

Havuzurile Vieții, aurii,
Înălță svelte imnuri elegante,
Împrăștie sonore bucurii
Și-asvârle 'n soare-aprinse diamante..

VLADIMIR STREINU

CRONICA DRAMATICĂ

TEATRUL NAȚIONAL

MOARTEA LUI DANTE, un act de N. Iorga

Actul d-lui Iorga s'a reprezentat în aceeași seară cu *Glauco de Ercole Luigi Morselli* — și *Glauco* ne-a încântat și cutremurat.

Dar trebuie să dăm întâietate d-lui N. Iorga — dintr'o injustiție artistică, pe care credem că Dumnezeu din cer, dacă are sentimente naționale, mi-o va erta, ne-o va erta cu atât mai mult cu cât alții, pentru aceleași nedreptăți i-au cerut recompense.

„Moartea lui Dante” trebuia să fie un act de comemorare a marelui florentin.

Într'un act de comemorare intră neapărat un element de omagiu și — dacă se poate — ceva apoteoză. Prin faptul că eroul era Dante, un poet care și-a creat de multe veacuri, singur, o apoteoză extraordinară, în care intra și paradisul și infernul, sarcina d-lui N. Iorga, sau a oricărui alt poet dramatic, ar fi fost pe deplin împlinită dacă ar fi putut *menține* ceace era Dante în sentimentele noastre.

Dacă se scrie asupra lui Dante o poezie dramatică purificată de orice element omagial — sarcina devine cu atât mai ușoară, întrucât din frământata viață a surghiunitului poet, se poate desface oricând un fragment care să cuprindă în el, esențial, o parte din infernul dantesc. Florentinul, care era poet, a ușurat prin viața lui, sarcina tuturor acelor care, după el, ar mai fi voit să mai fie poeți mari...

Dante apare la ridicarea cortinei — care nu mai e a lui Resso — în fața gazdei unde a găzduit, din orașul de surghiur. Se lasă seara. El meditează asupra alternării zilei cu noaptea și deci (deși e foarte banal) a gloriei și a decadentei omenești — apoi se roagă pentru cei săraci. Un băiat și o fată — copiii poetului — năvălesc asupra bătrânului, care, în picioare, le evocă...

pe Beatrice, care nu e mama lor. Beatrice a fost desigur frumoasă și bine crescută. În pielea d-lui Iorga e evocată atât de nepotrivit încât jignește ca o amantă. Dar un străin bate la poartă. El cere să vorbească surghiunitului. Dante refuză apoi, când solul intră și cere poetului a cărui glorie a umplut Florența, un ajutor pentru recucerirea orașului, Dante refuză din nou, dar *refuză pentru că n'ar putea pedepsi cum se cuvine pe dușmani*, care sunt tot florentini!... Niște pescari vin cântând și aducând cu ei un bust pescuit în mare, al lui Caius Julius Caesar, generalul care a stăpânit odată toată Italia. Și asupra viziunii unei Italii întregite „curățite de barbari“ (?) — act politic care poate încânta pe italieni, intrucât această întregire nu este prezentată ca o parte din universalul uman — Dante, care nițeluș mai înainte avusese *o inimă mai mică decât cei ce-l surghiuniseră*, închide ochii.

Se spune că d. N. Iorga e o personalitate inegală.

În poezia dramatică este inferior. „Moartea lui Dante“ este un act degradator, pentru Dante și pentru d. Iorga. Ar fi fost foarte greu, prea greu pentru un poet să creeze *o imagine nouă a lui Dante* — prin dreptul divin al poeziei. Ar fi fost poate banal, dar satisfăcător, să prezinți pe Dante așa cum ni-l arată povestea vieții lui, un pasionat în politică și poezie, un nenorocos în luptele politice din Florența și apoi un prea fericit discipol al lui Virgiliu: un suflet biruît care se răzbună asupra vieții, creind-o din nou.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar să faci pe Dante mai mic decât știm că sufletește *nu poate fi* — acest miracol jignitor l'a realizat d. Iorga.

„Moartea lui Dante“ e scris fără cel mai neînsemnat meșteșug de teatru. În tot timpul se cântă între culise, iar inexistența *sufletească* a celorlalte personaje, bine drapate și costumate, inexistența chiar a copiilor lui Dante — dau întregului act o înfățișare de prolog de operă, pe alocuri de operă comică.

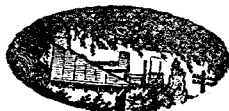
Asupra activității dramatice a d-lui N. Iorga scriitorii români și cronicarii dramatice păstrează o tăcere decentă sau aruncă deodată niște flori de retorică vestejite, care dau publicului nostru, lipsit de nuanțe, impresia de lauri.

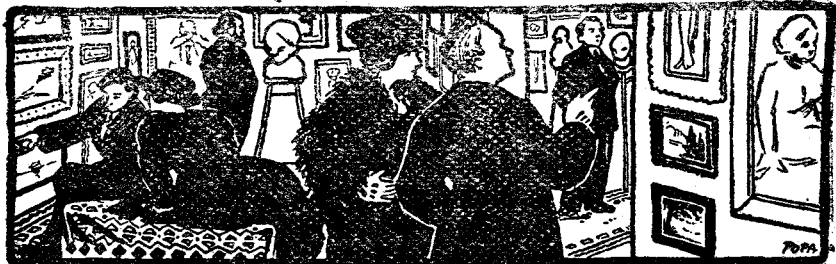
E rușinos.

Să nu mai fi rămas oare zece oameni de gust în țara asta?

Și trebuie oare să aplaudăm — înfricoșați și nu emoționați — ori decăteori i-ar veni unei gorile gustul de a lua atitudinea Veneriei de Milo?

F. ADERCA.

CRONICA ARTISTICĂ

EUGENIA FILOTTI-ATANASIU, ORHIDAN ȘI KIMON LOGHI

Deși introducerea florilor în pictură nu e de origine așa de recentă, totuși în afară de câteva excepțiuni, marile epoci de strălucire a artelor plastice anterioare renașterii flamande, n'au cunoscut florile decât ca motive decorative pentru ornamentația arhitecturală. Dealtfel până atunci nici peisajul nu era socotit ca vrednic de a constitui prin el însuși un subiect de tablou și aceeași întrucât compoziția de mare stil, religioasă ori laică, era preocuparea tuturor școlilor de artă. „Omul” părea singurul subiect merit unei studieri mai întinse iar pictorii nu-și vedeau altfel decât prin el exprimate gândirile lor plastice.

Cu vremea însă, alături de peisajul care a ajuns să copleșească printr'o enormă majoritate numărul de lucrări, florile și-au căpătat și ele un loc însemnat în pictură. Ele par a oferi pictorilor un îndoit avantaj prin ușurința de a le avea fixate ca model pe care joșul luminilor de afară nu-l alterează prea mult întrucât se lucrează în atelier și mai ales prin puțină efortare ce o cer în desenul lor.

Producția aceasta de flori, în majoritatea cazurilor, nu se ridică însă de-asupra mediocrității. Și e firesc. Simplitatea subiectului se răzbină. Ea cere un aport personal de-atâta intensitate încât, în afară de bunavoința întâmplării, trebuie să vie situațiuni speciale — ca aceia a lui Luchian — pentru ca sufletul artistului să fie obligat a-și exprima simțirea prin atât de puțin lucru ca formă și să caute a pune acolo un fond adânc și puternic, care să dea trăinicie lucrărilor.

Firește, Luchian ar fi fost oricum un mare pictor; faptul că a ajuns excepționalul interpret al florilor, pe care-l știm (și e unul din cei mai mari ai lumii, fără îndoială) se datorește desigur și tristei boale, care l'a țintuit pe scaun și i-a răpit pentru totdeauna

putința de a mai vedea și de a mai simți natura largă din afara zidurilor casei și dincolo de oraș. Astfel cele câteva flori erau pentru Luchian singura reprezentare a marelui fir, a vieții marelui fir, și pe aceste flori el le simțea cu întreaga sete a unui suflet uriaș menit să cuprindă natura toată. În aceste condițiuni florile deveneau singura veste pe care i-o trimetea natura, ele ajungeau sinteza și simbolul ei. Luchian trăia viața florilor.

D-na *Orhidan* e însă perfect sănătoasă, se plimbă, vede toată natura și totuși face flori. Și cum întâmplarea binevoitoare n'a ajutat-o, expozanta dela Atheneu n'a putut realiza nimic în această materie.

Mai fericită, d-na *Eugenia Filotti-Atanasiu* are vre-o câteva flori de măr care-și merită menționarea prin oarecare vigurozitate blajină a penelului și o evidentă armonie de culoare și desen care oricum — poate da o vagă dovadă de ritm șufletesc.

În afară de flori — firește — expozanțele mai aduc peisajii și chiar capete, ceiace pentru d-na *Orhidan* ar fi o laudă mai puțin. În schimb d-na *Filotti* are câteva peisajii de baltă, în care luciul de oglindă al apei se bucură de o realizare de cea mai frumoasă calitate. Cred că nu greșesc afirmând că rareori am văzut așa ceva realizat atât de complet.

Expoziția *Kimon Loghi* e o izbândă a genului, așa de îndepărtat de noi, pe care pictorul și l'a adecuat și îl menține. Orice s'ar spune, *Kimon Loghi* deși n'a dat naștere unei școli, cum se părea, deși a rămas așa de deosebit de toată pictura noastră și-a păstrat întreaga autoritate și întregul farmec al decorativității sale.

În opera acestui pictor un așa de puternic instinct al decorativului încât el se evidențiază până și în simplele sale schițe de peisaj.

Linia lui *Kimon Loghi* cântă și culoarea nu strică efectul cald al liniei.

În în totul o fantezie sănătoasă de basm, blajină și impresionantă prin puterea ei de evocație, pentru care *Kimon Loghi* își va merita totdeauna renumele pe care l'a căpătat.

VICTOR ION POPA.

A APĂRUT DE

HORTENSIA P.-BENGESCU

FEMEIA ÎN FAȚA OGLINZII

ED. ALCALAY & CALAFATEANU

PREȚUL 18 LEI

INSEMNAȚI LITERARE

Un răspuns revistei Muzica.— *Sburătorul* din 5 Noembrie 1921 publica o cronică muzicală intitulată *Simfonia IX-a la București*. În măsura puterilor mele, căutam, sprijinindu-mă bine înțeles și pe imensa literatură scrisă asupra acestei simfonii, să desprind, să rezum în puține cuvinte, valoarea ei artistică, însemnătatea ei socială și muzicală, astfel cum ne răsare în lumina zilelor de azi.

D-l M. Costin în numărul din urmă al publicației sale *Muzica*, mă atacă violent și pe lângă darul de a scrii îmi contestă și dreptul de a glorifica o operă asupra căreia, afirmă d-sa; „nu se mai poate spune nimic fără a repeta pe alții, ori a cădea în banal”.

Părerile fiind libere, n'aș avea cuvânt să-i răspund, dacă d-sa cu vădită rea credință, n'ar încerca la sfârșitul articolului său, să insinueze că m'am folosit de lucrările unor muzicografi străini, mai cu seamă de Combarieu, fără a-i cita. Voi răspunde punct cu punct la toate acuzațiile D-sale.

D-l Costin știe prea bine că fondul articolului meu e scris încă din 1914 când d. G. Enescu a condus pentru întâia oară simf. IX-a la București. Originalul îl am și-l pot supune examenului oricui. El a fost trimis spre publicare ziarului *Viețorul* la 14 Dec. 1914, cu prilejul primei audiții la noi a operei citate.

Însă, la acea dată, nu mă puteam folosi de *Combarieu*, de oare ce *Istoria Muzicii vol. 2*, nu apăruese încă și nu puteam avea deci cunoștință de ea.

În 1916 apare revista *Muzica* sub

direcția mai multor persoane dintre cari și d. Costin. Dela al doilea număr am fost colaboratorul ei aproape statornic. Într'un număr din Februarie 1916 îmi publicam acolo poezia „*De dincolo de sare*”, asupra căreia am avut multe discuțiuni cu acuzatorul meu de azi. Cântam într'însa să transpun în termeni poetici faimoasa teorie a lui Schopenhauer care ne înfățișează muzica drept singura artă capabilă să exprime *Ideea*, esența însăși a lucrurilor. D-l Costin știe prea bine că această admirabilă aplicare, pe care am găsit-o în *Beethoven de Ricard Wagner, 1870* și în „*Lumea ca voință și reprezentare*”, de Schopenhauer, forma obiectul preocupărilor noastre.

Îmi aduc chiar bine aminte că d-sa era de părere să schimb anume pasajii din poezia mea.

Astăzi D-sa mă acuză că m'am inspirat din Combarieu, pe care, nu l'am cunoscut de cât mai târziu. Vorbind acum despre „*Simfonia IX-a*” în *Sburătorul* și aplicându-i ideile acestea filozofice, era deci firesc să citez pe Schopenhauer și pe Wagner și nu pe Combarieu care ca și modestul semnatar al acestor rânduri, nu făcea în studiul lui asupra lui Beethoven altceva de cât să se refere la aceiași autori ca și mine.

În condițiile aceste, vorbind exact despre aceleași lucruri, ușor s'ar fi putut întâmpla ca lucrurile scrise de mine să aibă asemănare cu cele ale muzicografului francez. Și D-l Costin, din tot articolul meu, se trudește să scoată *sece linii* (numărate) și să le poată față 'n față

cu autorul, pe care crede D-sa că l'am întrebuințat. Dar, vedeți nenorocul! Cuvintele nu se potrivesc nici de cum! Avem numai o expresie latină în comun, care îl sperie pe directorul „Muziceii”: *Universalta ante rem*. Îngăduiască-mi cultura d-lui Costin să-i spun că e o expresie tot așa de comună în manualele elementare de filozofie ca și *Cogito ergo sum*, că e întrebuințată, încă de la cele dintâi traduceri latinești ale operilor lui Platon și că nu e nevoie când o scriu să citez nici pe Combarieu, nici pe Wagner, nici chiar pe Schopenhauer, cu toate că pe acesta din urmă, din prea mare scrupul, îl numesc, fiindcă mă refeream la o lucrare a lui. Neavând locul aci să pun sub ochii cititorilor textele încriminate îi rog să controleze afirmațiile mele în numărul cu pricina al „Muziceii”.

Dacă vorbele înși-le nu se potrivesc, fondul e încă și mai diferit. Combarieu, care citează după Wagner, ca și mine, nu numai că nu aplică faimoasa teorie *Simfoniei a IX-a*, dar o combate în concluzia lui la pag. 694, începând contra-argumentarea; cu vorbele: „*Cette admirable théorie est une chimère; si elle était exacte... etc.*”

Eu nu numai că o aplic în speță lucrării pe care o studiez, dar încerc să spun un lucru nou când scriu:

„Cele trei părți, dela început cu stările lor sufletești deosebite, sunt ca un rezumat simbolic al soartei noastre pământești. O concepție cosmică se vădește în toate. Rând pe rând trec în fața noastră ideile fundamentale ale lumii pe cari numai muzica le poate exprima, esența lucrurilor, de cari vorbea în mărețea lui teorie Schopenhauer (*universalta ante rem*). Din finuturile acelea nețărâmurit de adânci, compositorului a voit în partea din urma a lucrării sale, să coboare parcă mai aproape de pământ și să tragă o concluzie mai mărginită dar mai umană. Recitativul înlătură pe rând ideile cari cu vagul lor *halk* și desnădăjduit nu mai multumesc sufletul omeneș”.

Mai departe D-l Costin mă găsește vinovat că nu-l citez pe Combarieu, când spun că Beethoven

urma „*tendințele revoluției franceze. ale lui I. I. Rousseau de la care se inspirase și Schiller*”. Dar acesta e un lucru banal și arhi-cunoscut și ar fi trebuit atunci să citez nu numai pe Combarieu, dar mai pe toți biografil și criticii lui Beethoven, pe Wegeler și Ries, pe Schindler, pe Wagner, pe Chantavoine pe Lens și mai cu seamă pe Romain Rolland, care vorbește pe larg în lucrarea lui (pe care desigur că o cunoaște D. Costin de oarece altădată mă ruga să o traduc) despre revoluționarismul lui Beethoven, despre admirația compozitorului republican pentru ideile umane ale Revoluției franceze, inspirate de I. I. Rousseau.

D-l Costin se grăbește să citeze un pasagiu din Combarieu, care spune cu totul în alte cuvinte de cât mine, un lucru asemănător. D-sa uită însă înadins că eu aduc un lucru nou când afirm că *Simf. IX-a* e „*întâia și conștienta realizare artistică într-o lucrare monumentală și simbolică a tendințelor Revoluției...*” lucru pe care Combarieu nu-l spune. Că „*voia bună*” pe care o cânta Beethoven, are un înțeles larg social și că poate fi înțeleasă și ca o manifestare de libertate, e iarăși o părere care nu aparține numai lui Combarieu, ori Wilder, pe cari D-l Costin ar voi să-i citez. R. Rolland spune, dacă nu mă înșel, că Regele Prusiei ar fi crezut la un moment dat că Beethoven i-a dedicat cu ironie acest imn al libertății, care este *Simf. IX-a*. Am întâlnit informația în atâția autori, până și în programele concertelor. De ce să i-o atribui numai criticului cunoscut de D-l Costin?

D-sa mai face și câteva *falsuri calificate*. Așa Combarieu vorbește despre *Missa solemnă* a lui Beethoven și spune că „*un asfel de poem s'ar putea închipui executat într-o nouă săptămână pe care un al doilea Michel Angelo ar fi făcut-o.*” Eu, pentru a sugera gfoaza ce se desprinde din ultima pagină a părții întâi din *Simf. IX-a* evoc „*sfârșita aceea a lui M. Angelo care-și aco-peră fața...*” și indic până și instrumentele ce mi-au dat această senzație. D-l Costin, lasă a înțelege în mod fals, că vorbește de ace

lași lucruri ca și scriitorul D-sale și alăturază două propoziții care n'au de comun de cât numele sculptorului italian.

Același lucru și cu citarea lui Weingartner. Compararile aminteste de convorbia dirigenților austriei cu o bătrână care i-a descris atitudinea lui Beethoven în timpul primei execuții a Simf. a IX-a. El nu spune însă nicăeri *absolut nimic* despre incidentul cu *efectul timbalelor din Scherzo, singurul* pe care îl citez eu. Și aci, un nume propriu e citat cu rea credință de D-l Costin ca să dea iluzia unei asemănări.

Sunt acuzat că n'am citat un „Führer” oare care e (neindicat), când vorbesc de „*motivele... ca loviturile sorții nănduplecate.*” Dar pentru D-zeu „*loviturile sorții*” și „*tragedia destiului*”, în criticele asupra lui Beethoven, sunt niște locuri comune, niște *clisee* pe cari le întâlnim cel puțin la 1000 de scriitori.

Până chiar și D-nii M. Botez și Brăiloiu le întrebunțează. (Vezi Viitorul din 3 și Dimineața din 1 Ian. 1922).

Tot așa de serioasă e și învinuirea că scriu: „*Abia la măsura*

16-a se implântă hotărâtor motivul puternic.” Cnm așa fi putut face o analiză tematică fără să nu indice exact locul în partițiunea pe care e ușor de văzut, am urmărit-o măsură cu măsură în expunerea mea? Decă n'am citat cutare sau cutare călăuză pe care nici n'am consultat-o? Ar trebui după sistemul acesta să dau și numărul actului de naștere respectiv, când așa scri, de pildă, că Beethoven e născut în 1770. Alminteri așa risca să fiu desemnat vindictei publice ca plagiator.

Dar D-l Costin se ferește să scrie acest cuvânt imprudent. Vrea numai să-l sugereze cu perfidie.

Mă voi mărgini, în stadiul actual al lucrurilor, să defer întreaga chestiune unui juriu special pe care D-sa mă va ajuta să-l alcătuesc. Vom fi judecați amândoi.

Dacă un singur punct de acuzare al D-lui Costin împotriva mea s'ar dovedi întemeiat, mă oblig să nu mai scriu cronici muzicale. Va avea astfel D-sa plăcerea de a mă fi scos din publicistică. Iar dacă se va fi dovedit contrarul, îl las să tragă singur consecințele.

Em. Ciomac.

A APARUT DE :

GH. BRĂESCU

:-: CUM SU T EI... :-:

— SCHIȚE UMORISTICE —

PREȚUL LEI 10

ED. ALCALAY ȘI CALAFATEANU

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

◆ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ◆

Sucursale : BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Calea Victoriei, 110

In țară: Ploești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Est mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru sezon

Atelier de Croitorie de primul rang pentru Dama și Domni

◆◆◆ Prețuri mai eficiente ca oriunde ◆◆◆

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale : Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI : LENA

JURI : PÂNZETURI

ARTICOLE de MARIA

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustări de cloșe :

produse ale

BONBONERIEI :

: RENAISSANCE

care se găsesc în detali la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45